

Lehetségesvilág-beszédmód mint irodalmi fikció

A hétköznapi beszélgetéseink során valamennyien használunk úgynevezett modális kijelentéseket, amelyek a „szükségszerű”, „lehetséges” és „lehetetlen” mondatoperátorokat tartalmazzák, mint például „az előttem lévő asztal *lehetne* piros színű, bár aktuálisan barna” kijelentés. A filozófusok és nyelvészek előszeretettel használják a lehetségesvilág-beszédmódot az ehhez hasonló állítások szemantikai elemzésére, amelynek lényege, hogy a hétköznapi modális kijelentéseket parafrázis útján átalakítják e beszédmódra, mely után a fenti példamondat a „*van olyan lehetséges világ, amelyben az előttem lévő asztal piros színű, bár az aktuális világban barna*” formát kapja.

A lehetségesvilág-beszédmód hasznos segédeszköz és nem szívesen mondanánk le az alkalmazásáról, de ha megfigyeljük az átalakított mondatot, akkor azt láthatjuk, hogy a bevett quine-iánus meta-ontológiai keretben elkötelez bennünket a lehetséges világok létezése mellett, mert a létezést kifejező egzisztenciális kvantor (a köznyelvi „van” szócska) a lehetséges világok felett fut. Ez nemkívánatos következmény.

A lehetségesvilág-fikcionalizmus (LVF) elméletének az a célja, hogy megtartsa a lehetségesvilág-beszédmódot anélkül, hogy vállalnunk kellene az ontológiai terhet a lehetséges világok létezése mellett. Eljárásának lényege az, hogy a lehetségesvilág-beszédmód minden kijelentését „az *f* fikció szerint *p*” fikciós operátor hatókörébe helyezi. A LVF képviselője tehát a fenti példamondatot „*a lehetséges világok fikciója szerint van olyan lehetséges világ, amelyben az előttem lévő asztal piros színű, bár az aktuális világban barna*” mondatra alakítja. Az eljárás azáltal szünteti meg az ontológiai elköteleződést, hogy a lehetségesvilág-beszédmódot fikciónak tekinti, a benne szereplő lehetséges világok így fiktív entitások lesznek, és *common sense* vélekedéseink alapján azt mondhatjuk, hogy a fiktív entitások nem léteznek.

A fikcionális diskurzus elemzése azonban rámutat arra, hogy nem járunk el helytelenül akkor, ha feltételezzük a fiktív entitások létezését, mi több, népszerű nyelvfilozófiai elméleteink – a kripkei merev jelölők elmélet, a neorusselliánus propozícióelmélet, vagy a KRE –, egyenesen *megkövetelik* ezek felvételét az ontológiánkba. Ha pedig a fiktív entitások létezését el kell fogadnunk, akkor az LVF alapján fiktív entitásokká minősített lehetséges világok létezését is el kell fogadnunk, vagyis a LVF nem éri el a kitűzött célt.

Előadásom konklúziója azonban nem az, hogy el kell vetnünk a LVF-t, mert téves vagy rossz álláspont, sokkal inkább meg kell reformálnunk azt. A cél immár nem az ontológiai tehertől való mentesülés – ezt aligha kerülhetnénk el –, sokkal inkább egy plauzibilis deskriptív elmélet

alkotása arról, hogy hogyan használják a filozófusok a lehetségesvilág-beszédmódot, és ennek milyen metafizikai konnotációi vannak.